

Казімирова Ольга Олегівна,
студентка 1 курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Наковий керівник – к.ю.н., доцент Цибульська О.Ю.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ ЗА ПРАВОМ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

Теорія цивільного права визначає право представлення як особливий порядок закликання спадкоємців за законом до спадкування, а не як самостійну підставу чи вид спадкування [1, с. 708-709]. Термін «спадкування за правом представлення» є умовним та не відображає правової природи цього явища. У самому понятті «спадкування за правом представлення» існує певна неточність, оскільки при буквальному аналізі в ньому може розглядатися зв'язок з інститутом представництва в цивільному праві. Однак спадкування за правом представлення не є представництвом. Хоча можна сказати, що спадкування за правом представлення являє собою певну юридичну фікцію представництва. Оскільки особа, яку представляють померла, відносини представництва у традиційному цивілістичному розумінні не можуть існувати. У зв'язку із цим в науковій літературі давно пропонується замінити цей термін на «поколінне наступництво» або «поколінний поділ» [2, с. 86].

З метою повного та всебічного з'ясування правової природи цього інституту, доцільно розглянути особливості спадкування за правом представлення.

Теорія та судова практика однозначно визначили сферу застосування спадкування за правом представлення -при спадкуванні за законом [5]. Спадкування за законом має місце тоді, коли спадкодавець не склав заповіт або заповіт визнано у судовому порядку недійсним, а також у разі коли спадкодавець склав заповіт, а потім скасував його. Спадкування за законом може мати місце і у разі коли заповіт не охоплює всього спадкового майна.

Аналіз норм Цивільного кодексу України, що визначають черги спадкоємців за законом (ст.ст. 1261-1265 ЦК України), та ст. 1266 ЦК України [3], що встановлює умови спадкування за правом представлення свідчить, що законодавець не протиставляє визначені ним черги спадкоємців, а доповнює права чітко визначеного ним кола спадкоємців за законом можливістю бути закликаними до спадкування раніше своєї черги в порядку спадкування за правом представлення. Однак, ці спадкоємці не перестають бути спадкоємцями за законом.

Спадкування за правом представлення можливе лише у разі смерті спадкоємця до відкриття спадщини. У випадку смерті спадкоємця після відкриття спадщини, якщо він за життя не встиг прийняти спадщину або відмовитися від прийняття спадщини, спадкування за правом представлення не виникає. Перелік осіб (спадкоємців), які мають право на спадкування за правом представлення, встановлений нормами ст. 1266 ЦК, є вичерпним та розширеному тлумаченню не підлягає [4].

При спадкуванні за правом представлення також зберігається черговість закликання до спадщини. Наприклад, після смерті спадкодавця вже не було в живих її дочки та сестри. Дітям дочки (онукам), як і дітям сестри (племінникам) надано право спадкувати в порядку представлення. Але важливо, що до спадкування будуть закликатися спочатку діти дочки – онуки, оскільки дочка спадкодавця належить до першої черги спадкоємців, а сестра спадкодавця – до другої черги.

Статтею 1266 ЦК України встановлено правило, яке полягає в наступному: при спадкуванні по прямій низхідній лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення. Це означає, що у разі смерті до відкриття спадщини дітей спадкодавця, до спадкування закликаються їхні діти (онуки спадкодавця); у разі смерті до відкриття спадщини онуків спадкодавця, до спадкування закликаються їхні діти (правнуки спадкодавця); у разі смерті до відкриття спадщини правнуків спадкодавця, до спадкування закликаються їхні діти (праправнуки спадкодавця) і так далі.

Підкреслимо, що спадкоємці за правом представлення спадкують ту частку у спадщині, яка б належала спадкоємцю, якого вони «представляють», якби він був живий на час відкриття спадщини. Тобто вони можуть не одержати частку, рівну часткам інших спадкоємців, які закликаються до спадкування в одну чергу з ними. Наприклад, 04 квітня 2017 померла А. В неї залишилися дочка та 3 онука померлого 01 квітня 2017 року сина. В даному разі дочка отримає 1/2 частку у спадщині, а кожний онук – по 1/6 частці у спадщині.

Право представлення має похідний характер. Це означає, що право особи спадкувати за правом представлення є похідним від права спадкоємця, якого особа «представляє». Тому позбавлення права на спадкування основного спадкоємця має наслідком і втрату права на спадкування за правом представлення.

Отже, спадкування за правом представлення є особливим порядком спадкування в рамках спадкування за законом. Попри врегулювання законодавством відповідних відносин на практиці виникають численні проблеми при застосуванні норм цього інституту. Тому існує нагальна

потреба у законодавчому тлумаченні поняття «спадкування за правом представлення» та розробці методичних рекомендацій щодо застосування ст. 1266 ЦК України у нотаріальній діяльності з метою формування єдиної практики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Спадкове право. Практика застосування нотаріусами України / за заг. ред. В. М. Марченка. – Х.: ФО-П Лисяк Л.С.- 2012. – 736 с.
2. Шиловост О. Ю. Наследование по закону в российском гражданском праве / О. Ю. Шиловост. – М.: Норма, 2008. 161
3. Цивільний кодекс України від 03.10.2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – С. 356.
4. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування від 16.05.2013 року № 24-753/0/4-13: Лист Вищого спеціалізованого суду України зрозгляду цивільних і кримінальних справ [Електронний ресурс] // Сайт Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v753740-13>.
5. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 №7 // Вісник Верховного суду України – 2008 р. – № 6. – Ст. 17.

*Казімирова Ольга Олегівна, Собко Олександр Анатолійович,
студенти 1 курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., асистент Павлова Ю.С.*

ДОКАЗУВАННЯ РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СПАДКОВИХ СПРАВАХ

На сьогодні встановлення факту родинних відносин є досить актуальною проблемою нашого суспільства. У зв'язку з тим, що сьогодні більшість сімей надають фактичним шлюбним відносинам, як наслідок згодом спричиняють проблеми у прийманні спадщини. Не малу роль відіграє низька кваліфікація паспортистів, працівників РАЦС, які неуважно заповнюють документи та не уточнюють правильність написання імені та прізвища особи.

Проте дані проблеми можна вирішити звернувшись до суду в окремому провадженні. Суд вправі розглядати дані справи тоді, коли цей факт безпосередньо породжує юридичні наслідки для заявника, наприклад, право на спадщини.